

Мр Раиса Цветковић¹⁴

Учитељски факултет у Призрену – Лепосавић

ИНТЕГРАЦИЈА ИНОВАТИВНИХ ОБРАЗОВНИХ ТЕХНОЛОГИЈА У ПРОЦЕС НАСТАВЕ РУСКОГ ЈЕЗИКА У МЛАЂИМ РАЗРЕДИМА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Апстракт: *Глобални процеси међукултурне интеграције на националним и међународним нивоима условили су модернизацију садржаја наставе руског језика у Србији. Један од главних приоритета јесте интеграција образовних интернет ресурса у процес наставе руског језика у млађим разредима основне школе. Савремени образовни рачунарски софтвери проширују дидактичке могућности наставника руског језика, стварају широк дијапазон стимулуса за образовање млађег ђака и њихову комуникацију на руском језику, модификују и коригују индивидуалне потребе и интересе ученика кад се нађу пред сајтовима на руском. У оквиру рада урађена је информативна презентација руских образовних интернет-портала и веб-сајтова за наставнике руског језика и ученике основних школа Србије. Такође, покушали смо да прикажемо модел асимилације *www-* и *e-mail* пројеката у образовно-методску компоненту *e-learning*. Иновативне технологије у настави руског језика у млађим разредима основне школе оријентисане су на ефективну реализацију важних психолошко-педагошких принципа у оквиру перспективног образовног система, и дозвољавају да се са високим степеном продуктивности организује наставни процес.*

Кључне речи: образовни интернет ресурси, рачунарски програм, мултимедијске презентације, руски језик.

УВОД

Савремене тенденције у предавању руског језика у основним школама широм Србије повезане су како са радикалним променама методске парадигме тако и са техничком и технолошком модернизацијом процеса наставе, што се пре свега осликава у интеграцији информативних технологија у школски образовни систем. Процеси међукултурне интеграције на националном и међународним нивоима условили су модернизацију садржаја наставе руског језика у Србији, где приоритет има

¹⁴ vinica@ptt.rs

испитивање циљане употребе образовно-васпитних ресурса интернет мреже у настави руског језика у млађим разредима основне школе. Средства нових информативних технологија појављују се као инструменти образовања и васпитања млађег ђака, у процесу развоја комуникативне компетенције (лингвистичке, социолингвистичке, социокултурне, стратешке, дискурсивне и образовно-спознајне), когнитивних и стваралачких способности и информативне културе. У оквиру интегративне функције:

- уз одсуство природне језичке средине стварају се услови максимално адекватни реалној говорној комуникацији на руском језику;
- повећа се и стимулише интерес ђака, покреће се мисаона делатност и ефективност усвајања градива;
- модификују се и визуализују апстрактни појмови и процеси, индивидуализује се настава, повећава брзина презентације и усвајања информација;
- развија се вештина рада на рачунару: формира се умеће потраге и способности генерализације, анализе и синтезе добијене информације, уочавања узрочно-последичних односа, презентације и оцењивања резултата делатности са образовним ресурсима интернета за задовољавање властитих информативних и образовних интереса и потреба (Harms 2002; Lamson et al. 2004);
- формира се умеће употребљавања ресурса интернета за самообразовање, с циљем упознавања културно-историјског наслеђа и савремених токова развоја Русије;
- формирају се кључне компетенције неопходне за живот у савременом друштву: способност комуницирања, дијалога, развијање осећања солидарности, квалитетне и ефикасне сарадње са другима, способности за тимски рад и неговање другарства и пријатељства (Barter 2000).

У школи усмереној на промене, наставници више не могу бити само корисници резултата истраживања, која најчешће спроводе професионални истраживачи у оквиру академских институција и истраживачких центара, већ би требало да постану и активни учесници у процесу истраживања. Преузимајући активну улогу у школским истраживањима наставници постају рефлексивни практичари (Schon 2000), наставници истраживачи (Canale 2007) или акцијски истраживачи (McNiff 2002). Интегришући образовне интернет ресурсе у наставно градиво учитељ на часу може ефикасно решавати низ дидактичких задатака:

- формирати навике и умећа читања, разумевања и граматике прочитаног, користећи аутентичне материјале образовних интернет ресурса, са различитим степеном сложености – на пример, упознавање

са децјом књижевношћу и животом деце у Русији остварује се у оквиру најбољих децјих сајтова руске мреже:

1. Дечји веб-сајт „Солнышко“ www.solnet.ee
2. Kidsbook: библиотека децје литературе kidsbook.narod.ru
3. Самклуб.ру у оквиру дидактичке развијајуће игре „Самый умный“ www.sumclub.ru
4. Држава и срећно детињство www.gosdetstvo.com
5. Kinder.ru www.kinder.ru
6. Forkids.ru www.forkids.ru
7. Дечји претраживач „АгА“ www.agakids.ru
8. Дечји веб-сајт „Кирилл и Мефодий“ vkids.km.ru
9. Дечји анимирани филмови on-line vision.rambler.ru
10. „Смешарики“ www.smeshariki.ru
11. 1001 бајка www.1001skazka.com, као и децји сајт www.deti.religiousbook.org.ua, који пружа сазнања о васиони, о планети Земљи, о флори и фауни, са сликама живе природе и птичјим гласовима у формату mp3;

➤ усавршавати умеће правилног изговора и осмишљеног говора ученика на бази аутентичних озвучених текстова интернет мреже, и мултимедијских средстава које је наставник претходно уобличио (на пример, руске народне бајке и песме у формату mp3: poiskm.ru, audiozvuk.com, bookz.ru, skazocnikonline.ru; стихови и приче руских писаца за децу у формату mp3: www.maminpapin.ru);

➤ усавршавати умеће монолошког и дијалошког говора ученика на основу проблемске дискусије; формирати устаљену мотивацију језичке делатности ђака на часу руског језика на основу систематичне употребе „живог“ градива, тј. дискусије не само према питањима из текстова уџбеника, већ и о проблемима који занимају ученике;

➤ усавршавати умеће писменог изражавања ученика, индивидуално или групно сачињавање писменог одговора партнеру-носиоцу изучаваног језика (припрему реферата, састава и других епистоларних производа заједничке делатности партнера); спроводити заједничке пројекте; организовати контакте међу групама различитог узраста (на пример, сајт www.school-sector.relarn.ru);

➤ упознати ученике са руском културом комуникације, која обухвата говорну етикецију, особине говорног понашања руског народа у условима међуљудске комуникације;

➤ проширавати речник ученика лексиком савременог руског језика, која осликава одређену етапу развоја историје, културе и особина традиције руског народа (на пример, История России в рассказах для детей, у формату mp3: www.kniga.com; Аудиокниги по истории России,

у формату mp3: samouchka.net, www.kodges.ru; История России. Энциклопедия для детей, у формату mp3: infobooka.com).

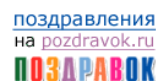
РАД СА ОБРАЗОВНИМ ИНТЕРНЕТ РЕСУРСИМА

У оквиру изложеног наводимо web-адресу сајта-компајлера „синтезатора говора“ whoyougle.ru. То су компјутерски програми који инсталисани текст (у Microsoft Wordu) претварају у људски говор. Главни алати за звук су Realspeak, Digalo и Sakrament, произвођача Nuance, Asapela и Sakrament. Доступни су за преслишавање на 23 језика света, а текст на руском језику изговара и до 50 изнијансираних гласова са различитом обојеношћу и интонацијом. Постоји могућност истовремене употребе више програма. Квалитетан изговор, обимни активни речник руских речи, прецизно акцентовање, велики избор најразличитијих подешавања и карактера репродукције битне су одлике овога програма. Такође, на сајту компаније Lucent Technologies, сектор Bell Labs (www.bell-labs.com) могуће је чути како звучи изговор гласова, речи, синтагми, реченица и текстова на руском језику. У оквиру сајта разрађен је синтезатор-компајлер говора, који штампани текст претвара у говор и омогућава да одаберемо руски језик – међу 8 предложених језика.

Програм руског сајта POZDRAVOK.RU (www.bludnikov.ru) оспособљен је за аутоматско записивање аудиокњига. Осим руског језика, програм подржава читање текста на енглеском, француском, шпанском и многим другим језицима.

поздравления

Овај програм користи се и за припрему текстова за синтезу уз помоћ другог алата и опција (интелектуална расподела акцената с препознавањем 99% омографа, за графичко обележавање слова ѣ (препознавање ѣ у речима: *все/всѣ*); или за проверу ортографије, при чему се формира списак свих сумњивих речи (функција „Неизвестные слова“ / Непознате речи). Програм можемо преузети без плаћања или пријављивања на сајт (као на Freeware) www.bludnikov.ru, а он:

➤ омогућава интернет-подршку актуелном уџбенику, што подразумева употребу додатних информација током или после обрађених тема (на пример, после теме „Города России“ и упознавања са интернет-сајтовима највећих градова Русије (www.moskva.com www.roadplanet.ru www.stokart.ru rigo.ru) следи закључна групна презентација или одбрана пројекта; после теме „Творчество А. С. Пушкина“ и упознавања са web-сајтовима о руском песнику (на пример, сајт BiblioГид – книги и дети, у

оквиру пројекта Руске државне дечје библиотеке; www.bibliogid.ru), или следи преслушавање бајке и стихова: веб-сајт www.skazka.com.ru илуструје Пушкинове бајке са озвученом пратњом (у формату mp3);

➤ омогућава организацију специјалних виртуелних часова – екскурзија на бази руског дела интернет мреже (на пример, путовање по Москви, посета музејима: сајт „Музеи России“ (www.museum.ru) www.antiq.com.ua www.smi.ru www.tour-bonvoyage.ru).

Рад са наведеним ресурсима захтева прецизну селекцију градива, претходну обраду, а такође и селекцију савремених педагошких технологија, које су у корелацији са принципима личносно оријентисаног прилаза и проблемске усмерености целокупног процеса наставе. Ако се ти услови не испуњавају, постоји опасност технократског прилаза, тј. употреба информационих технологија зарад њих самих, чиме се занемарују циљеви наставе руског језика, и њене специфичности. Такође, рад са образовним интернет ресурсима поставља високе захтеве у смислу професионалне припреме и личносних квалитета наставника. Не смемо заборавити најважније: употреба интернета на часу немогућа је без учешћа наставника, што значи да он мора да влада информационом културом, тј. да познаје механизам коришћења и управљања информатичким технологијама, што значи да учитељ мора познавати:

➤ начине добијања, конзервисања и употребе информације из ресурса мреже, који су неопходни за побољшавање квалитета професионалне делатности (веб-сајтове државних образовних институција, информатора и библиотека). За наставнике руског језика битни су интернет приручници Ричарда Робина (www.gwu.edu), хипертекстуални информатори из руске граматике Џорџа Митријевског (www.auburn.edu) и Роберта Бирда (www.departments.bucknell.edu); веб-материјали за курс фонетике Марите Нумиковски (mlc.utsa.edu) и други образовни ресурси намењени побољшавању квалитета професионалне делатности наставника руског језика;

➤ највеће интернет-претраживаче у руској интернет мрежи у оквиру своје струке: AVSearch (www.avtlab.ru), „Ищейка“ (www.isleuthound.com/ru), CSDiff (www.componentsoftware.com), информативно-претраживачки систем „Русский лексикон“, са елементима лексичко-семантичке и граматичке анализе речи (на основу електронске верзије *Русског семантичког словаря* Н. Ю. Шведова: lexrus.donpac.ru), електронска научна издања различитих секција „Фундаментальной электронной библиотеки“ (ФЭБ) feb-web.ru; затим су ту разрада часа, презентације, писмени задаци, тестови, рачунарски програми, методичке разраде из руског језика (www.uchportal.ru); образовни сајт „Настава“ (www.ucheba.com), „Час“

(www.uroki.ru), „Методика“ (www.metodiki.ru), „Приручник“ (www.posobie.ru) и многе друге;

➤ процењивање сајтова у складу с одређеним критеријумима: садржајност, интерактивност, функционалност, навигациони алати, флексибилност, покретљивост.

На пример, руски претраживачи www.yandex.ru и www.rambler.ru врше граматичку анализу унетих израза (наравно, само за речи руског језика), а затим траже све њихове граматичке облике: све падеже и бројеве именица, сва времена глагола и све родове и бројеве глагола и придева. Ако унесемо појам „москва“ (наравно, ћирилицом), показаће нам странице које садрже термин „Москва“ (москва), али и „Москве“, „Москви“ и друге (у напредној претрази ово је могуће искључити ако није пожељно). Ови сајтови и каталози интернет ресурса иза свог једноставног изгледа и још једноставније намене крију комплексну технологију индексирања, претраживања и сортирања резултата засниваних на строго поверљивим алгоритмима. Дакле, само технички обучени наставници могу постати експерти способни да професионално оцене предности и недостатке употребе интернета на часу руског језика.

У савременој школи не уочавају се значајне промене у интеграцији рачунарских технологија у процес наставе руског језика. Упркос чињеници да се данас у свакој кући може пронаћи рачунар, показало се да велики број ученика не разуме основне елементе рада на рачунару. Исто тако, велики број наставника усмерава ђаке на добијање готових знања из уобичајених извора. Таква неадекватност наставног процеса и потреба деце за изучавањем руског језика, оријентисање на „суво“ усвајање знања, умећа и навика, а не на формирање комуникативне компетенције у владању руским језиком, ослоњено на образовне интернет ресурсе, створила је низ нелогичности:

➤ у оквиру потреба формирања, код млађих ђака, комуникативне компетенције у владању руским језиком уз помоћ иновативних рачунарских технологија, и недовољно осмишљеном и операционализованом научно-методолошком базом. Разлоге овоме тражимо у следећем: а) непостојање конципираног прилаза решавању психолошко-педагошких, естетских, ергономских и низа других проблема у разradi и употреби образовних интернет ресурса на часу руског језика, што практично доводи до поништавања његових предности; б) одсуство јасне слике о техничким проблемима употребе образовних ресурса у процесу наставе руског језика, тј. недовољна материјално-техничка опремљеност;

➤ у неопходности интеграције рачунарске технологије у наставу руског језика и одсуства одређене теорије, разрађене методологије и

опробане праксе у употреби рачунарских програма на часу руског језика у млађим разредима;

➤ у оквиру захтева који се тичу квалитета програма и незадовољавајућег теоријско-методолошког нивоа постојећих рачунарских програма;

➤ у оквиру захтева за повећањем нивоа владања руским језиком и недовољног наставног градива још увек није створена типологија вежби за рад са образовним интернет ресурсима, тј. већина лексичких и граматичких вежби је једнолична; аутентични материјал, узет из мреже, често се може искористити само у раду са ђацима који имају висока језичка знања.

Мења се и садржај делатности савременог наставника: он више није „репродуктор“ традиционалних знања, већ мора да влада практичним и теоријским знањима у области информационо-комуникативне технологије, и вешто их интегрише у своју професионалну делатност, индиректно разрађујући модерну технологију наставе. То, с једне стране, повећава његову стваралачку активност, а, са друге – захтева висок ниво технолошке и методолошке мобилности.

Иако постоји свест о значају и неопходности интеграција иновација у наставу руског језика, то се спроводи пре свега захваљујући личној мотивацији и труду наставника, с веома ограниченим материјалним и финансијским средствима, пошто организације одговорне за програмирање наставног процеса на глобалном државном нивоу још увек не разматрају иновације у настави руског језика као кључни и стратешки моменат.

МУЛТИМЕДИЈСКЕ ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ У НАСТАВИ РУСКОГ ЈЕЗИКА

Мултимедијске презентације (МП) сматрамо најефективнијим формама презентације градива руског језика. У оквиру МП, која синхронизује слику, графику, анимацију и звучну или музичку пратњу, или прецизније – илуструје страни говор у музичко-графичко-анимационој слици, све је усмерено на реципирање садржаја – форма и средства презентације, звук, текст, глас, видео, слика, анимација, спектар боја, дизајн, тј. кооперација лингвистичких, уметничких и изражајних решења. МП омогућавају да се наставно градиво представи као систем визуелних слика пун исцрпних структурисаних информација у алгоритмичком реду. Мултимедија представља концепт који повезује технику са софтверским димензијама, и као ниједно друго средство пружа комплетни образовно-васпитни програм за кориснике – наставнике и ђаке. Мултимедијске презентације смањују време трајања наставе, омогућавају да се наставно-васпитни процес осмисли и изведе на основу хуманизације садржаја наставе и педагошких делатности, али и реконструкцију процеса наставе са позиције

целовитости. У процесу спознаје и осмишљавања наставне информације МП врше битне функције:

– код млађег ђака активирају сва чула и целокупан потенцијал његовог мишљења, што омогућава да се информација сачува у памћењу у фактографској и асоцијативној форми;

– активирају психолошко-коригујући режим функционисања пажње, памћења, сликовног поимања, аналитичке мисаоне делатности (формирају код ученика мисаоно-сликовни систем);

– стварају утисак веће изражајности и кооперације визуелних и слушних слика; пружају веће могућности за активацију тактилне меморије млађег ђака – кроз непосредну делатност у *changing of information* – кроз интерактивни дијалог са мултимедијалним системом (Jones 2000).

Осим тога, оцењујући мултимедијске презентације морамо имати у виду два важна аспекта:

1. усвајање руског језика предвиђа неопходност ослањања на матерњи језик, што обезбеђује дуготрајнија знања;

2. независно од одабране методе изучавања руског језика, наставу у оквиру мултимедијског програма неопходно је испланирати на такав начин да се у сазнању ђака формира систем језика (Плат 2005; McNuety 2007).

Образовни интернет ресурси заузимају битно место у настави руског језика и обухватају различите информационе веб-претраживаче и веб-сајтове, који корисницима пружају бројне интернет услуге за комуникацију на руском језику у режиму on-line: електронска пошта – e-mail, теле и видеоконференције, текстуални и аудио-chat, средства IP-телефоније – Skype; на пример, веб-претраживач „Учимся говорить по-русски“: www.mylanguageexchange.com; терминал „Скажи это в России“: russianchat.podbean.com; комуникациони (социјални) сервиси Web 2.0. www.philol.msu.ru – Русская фонетика: мултимедијални интернет уџбеник www.edu.ru; каталог образовних ресурса из руског језика: window.edu.ru – Ресурси по руском језику и school-collection.edu.ru – Русский язык.

ОБРАЗОВНИ РАЧУНАРСКИ СОФТВЕР У НАСТАВИ РУСКОГ ЈЕЗИКА

Под образовним рачунарским софтвером подразумевају се рачунарски програми који се могу користити у оквиру наставе али и помажу и усмеравају рад у фазама индивидуалне наставе. Кроз самосталну делатност у оквиру програма ђаци трагају за неопходном информацијом, селекују и анализирају добијену информацију, и доносе закључке; стварају нове идеје; систематично и јасно излажу своје мисли у писменом или усменом облику; планирају, остварују мониторинг и оцењују своју делатност; шаљу и добијају велику количину текстуалних, бројчаних и графичких информација;

формирају навике узајамне помоћи и сарадње. У току рада ствара се осећај личне одговорности и развија се толерантност – ђаци прихватају разноликост и контрадикторне ставове комуниканата.

Такође, образовни рачунарски програми омогућују: а) прилагођавање градива индивидуалним и узрасним особинама и интересима млађег ђака на часу руског језика; б) структурисање различитих стратегија усвајања и овладавања руским језиком; в) диференцирање начина презентације наставног материјала; г) обезбеђивање индивидуалне форме тренинга; д) стварање широког дијапазона стимулуса за укључивање у говорну делатност на руском језику; е) продужење времена контакта са руским језиком, тј. пружање просторно независног и временски неограниченог приступа актуелним информацијама о догађајима у Русији, њеној економији, политици и култури.

Пре разраде програмских задатака у оквиру одређене граматичке теме (на пример, време руског глагола) неопходно је дефинисати циљеве које наставник жели да постигне. Поставите зато следећа питања:

- Зашто желите да користите интернет а не друга средства?
- Да ли вам је за обраду планиране наставне јединице заиста потребан интернет?
- Да ли се исти резултат може постићи употребом других средстава, нпр. креде, оловке, папира?
- Колико је времена потребно за ту делатност: део часа, неколико часова, годину дана?
- Планирате ли да тај тип делатности организујете у једном разреду или у више њих?

Прегледајте затим наставно градиво и издвојте тематске задатке који нису донели очекиване резултате, који не мотивишу ђаке и не буде у њима интересовање. Извршите методичку анализу недостатака задатака који се могу уклонити уз помоћ интернет ресурса, нпр: размислите како ресурси могу да вам помогну да те задатке учините интересантнијим и кориснијим за ђаке. Не заборављајте: не постоји средство подједнако употребљиво за све задатке или за све ђаке, зато морате прибећи експерименту и креативности. После одређивања метода које бисмо хтели искористити за задатке, следећи корак ће бити потрага за области или сајтом који желимо да употребимо. Неопходно је разрадити одређене критеријуме за оцену и селекцију сајтова. Корисна је процена елемената садржаја као што су садржајна разумљивост, доступност и употребљивост с обзиром на циљеве, као и функционални елементи и елементи дизајна (брзина, флексибилност, усаглашеност и удобност за употребу). Одабравши област или сајт можемо приступити пројектовању (или програмирању) задатка, што ће одговарати и вашим циљевима и могућностима селектованог сајта.

Разрађујући задатак не треба сметнути с ума да садржај не мора да интерпретира наставно градиво које је могуће научити и без интернета. Ђаци ће постићи одређене циљеве само уколико вежбање пружа различите стилове учења, пружа реалну могућност за комуникацију и оспособљава узајамну делатност и сарадњу, како локалну тако и међународну (у границама циљева наставе). Задаци морају да ђацима пружају и могућност оцењивања, рецензирања, упоређивања, договора, моделовања, креативног стварања, истраживања, постављања хипотеза, организовања диспута, интервјуисања, посматрања, експериментисања. Тек ће у том случају они омогућити формирање и развој комуникативне компетентности ђака. Користећи образовне интернет ресурсе на часу руског језика ми стварамо модел реалне комуникације, праве језичке средине, подстичемо решавање великог броја реалистичних и креативних задатака, али задатака прилагођених капацитетима ђака. Ова техника доводи до спонтане и адекватне реакције, при чему је посебно значајна различитост и квалитет понуђених одговора, а не шаблонско манипулисање језичким формулама. Форме рада са рачунарским образовним програмима на часу руског језика обухватају:

- изучавање и усвајање лексике;
- адекватно вежбање изговора;
- оспособљавање за дијалогски и монологски говор;
- обуку и увежбавање писма;
- аутоматизам у примени граматичких категорија.

Првостепени значај има разумевање, препричавање и смисаоно разумевање, што мотивише на изучавање граматичке структуре и активног речника руског језика. Ђаци тиме брже, лакше и у већем обиму савладавају најважније (с аспекта наставних циљева и задатака) појмове из лексике, фонетике, графике, морфологије руског језика, почињу раније да користе сложене језичке конструкције, мобилнији су у писменом и усменом изражавању. Рачунар је лојалан према разноликости ђачких одговора: он дечји рад не прати похвалама или покудама, што развија њихову самосталност и креативност, и ствара благотворну психолошку атмосферу на часу, и осећање сигурности.

Садржај задатака у оквиру образовних рачунарских програма може бити усмерен на реализацију одређених циљева: фокусирање на језик, на развој навика читања, навика усменог и писменог говора и циљано упознавање са интернет мрежом.

Организација задатака на основу програма обично се одвија у три етапе: припрема; рад са интернет ресурсима; рад у учионици ван мреже.

Навешћемо одређене информације о свакој етапи:

1. Припрема – увод у тему, мотивација ђака и усмеравање на даљи рад, развој говорних навика, актуализација и надовезивање на претходно стечена знања, изучавање речи (проширивање усвојеног лексичког корпуса ученика);

2. Рад у интернет ресурсима – потрага за јасно одређеном информацијом, њено маркирање, конзервисање, читање и анализа; у случају потребе потрага за додатном информацијом; потрага за одговорима на питања. У овој етапи ђаци морају да осмисле начин достизања циља и колико су у томе временски ограничени.

3. Рад у учионици ван мреже – размена добијених информација и дискусија о њима, оцењивање индивидуалног, групног и колективног рада у форми презентације.

Уза све ово, на часу морамо имати (у случају квара технике, проблема на сајту), алтернативне могућности: DVD плејер, видео пројектор и интерактивну таблу. Исто тако, можемо организовати рад непосредно у мрежи, а можемо употребити и методу конзервације: копирати неколико страница или део сајта на CD-ROM. У том случају не морамо да зависимо од интернет конекције тј. наставу можемо одржати без излаза у мрежу.

Градиво у рачунарском програму мора бити прилагођено и за самостални рад ђака. Осим граматичких таблица и лексичких структура вежбе могу бити допуњене звучним и анимационим триковима, што их чини привлачнијим и упечатљивијим. Текстови са изостављеним словима и речима могу се селектовати индивидуално за сваког ђака. Можемо варирати број пропуста или користити пропусте у зависности од граматичке или лексичке теме (пропуштање наставака, именица и придева, инфинитива, помоћних глагола, непроменљивих речи, лексичких или граматичких облика). Развој лексичких навика за њихово асимиловање у говорну делатност ученика основни је задатак у овладавању лексиком. Употреба образовних рачунарских програма у формирању лексичких навика значајно побољшава ефикасност датог процеса. Као што је познато, навике се могу поделити на две групе: продуктивне и рецептивне лексичке навике.

Рецептивни аспект

1. Упознавање графичке слике речи на основу њене звуковне слике: рачунар изговори реч, ђаци морају да пронађу ту реч у низу предложених речи.

2. Упознавање значаја речи на основу његове звучне слике: рачунар изговори реч, ђаци проналазе одговарајућу слику (или реч матерњег језика).

3. Упознавање значаја речи на основу њене графичке слике: рачунар показује реч, ђаци одабирају одговарајућу слику (или реч матерњег језика).

4. Упознавање графичке слике речи на основу њеног значаја: рачунар показује слику, ђаци проналазе реч руског језика која одговара слици.

5. Класификација предложених речи по значају: рачунар показује слику, ђаци морају да одаберу за сваку слику реч из низа предложених речи, распоређујући их испод одговарајућих слика.

Рецептивно-продуктивни аспект

Актуализација графичке слике речи по њеној звучној слици: рачунар изговори реч, ђак мора да напише ту реч.

Продуктивни аспект

1. Актуализација графичке слике речи по њеном значају: рачунар показује слику, ђак пише одговарајуће речи.

2. На монитору се приказује српски превод речи. Так изговори ту реч на руском језику, више пута, док не прецизира изговор. Предностима датог аспекта сматрамо остваривање брзе обрнуте везе. Рачунар објективно оцењује резултате усвајања лексике.

Све ове операције са лексичким јединицама врше се уз строго поштовање редоследа: рачунар ученику не допушта да изврши следећу операцију док претходна не буде потпуно урађена, са свим лексичким јединицама.

За аутоматизацију теме значења речи можемо употребити вежбе усмерене на селектовање речи по тематским групама (воће, поврће, продавница, намештај, школа, соба, учионица, флора и фауна). Зарад формирања продуктивних навика предлажу се вежбе са попуњавањем празнина у реченици; показатељ правилности је корелација смисаоног значења убачене лексичке јединице са смислом у реченици.

Рачунар помаже ђацима да грешке поправљају без страха и треме. То је веома важан моменат у настави руског језика, јер они раде у прилагођеном за њих режиму: рачунар их не убрзава већ стрпљиво чека све док ђак самостално не уради задатке; после спроводи диференцирану анализу грешака и оцењује урађено.

Употреба образовних рачунарских програма у настави руског језика није алтернатива традиционалном уџбенику, то је само ново техничко средство у настави, које дозвољава успешније реализовање следећих задатака и циљева: развијање когнитивне флексибилности, способности ученика да проналази највећи број принципијелно различитих решења у оквиру постављених задатака, способности за антиципацију, стратешко планирање, формирање сазнајних стилова мишљења и решавања проблема у којима доминира дивергентно мишљење и неуобичајен приступ решавању проблема.

WWW-ПРОЈЕКТИ И Е-МАИЛ ОБРАЗОВНИ ПРОЈЕКТИ

Постоје два вида пројеката чије се планирање, реализација и резултати међусобно разликују: www-пројекти и e-mail пројекти. Ти пројекти могу да се преплићу и узајамно допуњују.

Уопштено говорећи садржаји www-пројеката усмерени су на то да ученици добијају задатке за чију је реализацију неопходно пронаћи информацију у мрежи, и представити резултате своје потраге. Тема пројекта може да буде у корелацији с наставном темом из плана и програма наставе руског језика, или да буде апсолутно независна од њега и уџбеника. Ипак, она мора бити интересантна за ђаке и уклапати се у општи контекст наставе руског језика.

За реализацију пројекта недовољно је формулисати тему и обезбедити ђацима могућност приступа интернету. Наставник је дужан да претходно припреми реализацију пројекта: формира групе, одреди временске оквире пројекта, осмисли градиво (осим добијеног са интернета), да за ђаке пронађе неопходну веб-адресу или адресу сајта, да одабере оптималну методу презентације резултата. У процесу рада са интернетом ђаци добијају актуелну информацију о руском народу: они се упознају са бројним аутентичним текстовима, при чему се код ученика јављају позитивне емоције као резултат разумевања текста на страном језику, што им говори да га нису узалуд учили. Та чињеница постаје снажан подстицај за даље изучавање руског језика, а паралелно с тим ученици обогаћују свој речник, лексички опус и знања из граматике. Овакав пројекат може се завршити објављивањем резултата на властитој веб-страници у интернет мрежи, или стварањем такве странице.

Образовни пројекат који је повезан с електронском поштом (e-mail) дозвољава да се добијена знања из граматике руског језика представе у писменој форми у реалној комуникативној ситуацији. Целокупна делатност касније се усмено представља у виду диспута, на часу руског језика. Текстови добијени путем електронске поште могу ђацима стварати одређене тешкоће због ограниченог познавања руског језика, али ученици су заинтересовани да их превазиђу што брже, како би разумели садржај текста и осмислили одговор на саопштење добијено од вршњака – носиоца изучаваног језика (руске деце). У таквим текстовима се, по правилу, употребљава свакодневна лексика, што је за ученике истовремено и тешко и занимљиво. Е-mail пројекти реализују се уз учешће две или више група ђака из различитих држава (нпр. Србије и Русије). Корист е-mail пројеката састоји се у томе да омогућавају комуникацију на руском језику са реалним партнерима. За ученике је битно да су текстови сачињени не за учитеља, са циљем демонстрације знања и оцењивања, већ за partnere вршњаке: да њима пружи интересантну информацију о својој држави, школи, граду и слично,

или да дискутују о актуелним проблемима. Из овакве чињенице проистиче и одговорнији однос према прочитаним текстовима, проширује се језичка компетенција ђака, побољшава се и повећава мотивација за даље изучавање руског језика.

ЛИТЕРАТУРА

- Aleksić, V., Đokić, V., Vujičić, M. (2010), *Korišćenje obrazovnog softvera i WEB sajtova u nastavi stranog jezika*, zbornik radova, *Tehnika i informatika u obrazovanju*, Čačak.
- Ilić, M. Trajanović, B. (2008), Učenje na daljinu i nastava stranih jezika, у: J. Vučo (ур.), *Multidisciplinarnost u nastavi nastave jezika i književnosti*, Filozofski fakultet Nikšić, Univerzitet Crne Gore.
- Јукић, С. (2003), Компјутери у образовању будућих наставника, *Иновације у настави*, Крушевац.
- Минић, С. (2007), *Практикум из основа информатике и рачунарства*, Учитељски факултет, Лепосавић.
- Поткоњак, Н. (2008), Модернизација и иновација образовања као фактори промена функција наставника, *Педагогија I*, Београд.
- Kutlača, Đ.; Semenčenko, D. (2005), *Koncept nacionalnog inovacionog sistema*, Institut „Mihajlo Pupin“, Beograd.
- Dudeneу, G. (2001), *The Internet and the Language Classroom*, Cambridge University Press.
- Saadé, Raafat G., Galloway, I. (2005), Understanding Intention to Use Multimedia Information Systems for Learning, *Issues in Informing Science and Information Technology*, № 2.

Cvetkovic Raisa, MA

Teacher Training Faculty in Prizren – Leposavic

INTEGRATION OF NEW TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF TEACHING RUSSIAN LANGUAGE IN JUNIOR CLASSES OF PRIMARY SCHOOL

Summary: *The development of information society is not possible without high grade teaching process which uses informational technology. Global process of intercultural integration on national and international levels caused the modernization of teaching Russian language as a foreign language in Serbia. The first priority in this process is a research on using informational resources of internet in junior classes of primary school for educational purposes. Contemporary computer programs provide many opportunities in presentation of teaching contents, determine the individual training forms and improve the abilities of Russian language teacher, create wide didactical diapason of stimulus in education of junior students and their communication in foreign language, modify and make corrections in individual needs and things in which the students are interested in during their contacts with Russian language websites. In this paper, there is an informative presentation of Russian educational internet portals and websites for Russian language teachers and the students of primary school of Serbia. Also, in this way, we are trying to present the model of assimilation of innovative technologies in educational methodical component E-learning. The title of this paper suggests a new field of opportunities in production and exchange of multimedia content but the process of its integration in educational purposes has not been explored yet.*

Key words: innovative technologies, teaching and learning, computer program, teacher, Russian language.